

ЗАШТО „СРЕДОЛЕТНЕ НОЋИ САН“ А НЕ „САН ЛЕТЊЕ НОЋИ“ ИЛИ „САН ИВАЊСКЕ НОЋИ“, ИЛИ „СНОВИЋЕЊЕ У НОЋ ИВАЊСКУ“

Ја сам заговорник тачног превода, буквалног превода у позитивном смислу – не препричавања, не „варирања“, нити било каквог оштећења тачности превода зарад било чега, или удешавања па да превод буде „и бољи од оригинала“. Елем, у случају Шекспирове комедије „A Midsummer Night's Dream“, једини могућ тачан превод јесте „Средолетне ноћи сан“, како сам ја наслов превео – први пут у Срба. Спорна реч је „Midsummer“, коју су српски преводиоци комотно и широко превели као придев „летње“ у наслову „Сан летње ноћи“, или, још комотније а санћим „прецизније“, као „ивањске“ у наслову „Сан ивањске ноћи“. Енглеска лексика „midsummer“ познаје као именицу у значењу „средина лета“ (и то не као неки растегљив период, него као датум који лето полови), и као значењску замену за летњу дугодневицу; као придев (што и јесте у наслову), она је еквивалент нашег легитимног придева „средолетна“. Занимљиво је напоменути да се лето астрономски гледа двојако: тако да се дугодневица сматра његовом половином, или, пак, сасвим супротно – његовим почетком. Стари Шекспир је савим тачно знао шта пише, те нам је у наслову комедије врло јасно ставио до знања кад се њена радња збива, то јест, о којој се ноћи ради. Ја сам то објаснио приликом објављивања свог превода:

Упркос тумачењу критичара и шекспиролога да се у наслову Шекспирове комедије „Средолетне ноћи сан“ (у Срба нетачно преведеног као „Сан летње ноћи“ и „Сновићење у ноћ ивањску“) подразумева, парадоксално, ноћ летње дугодневице, у јуну месецу (иако се радња, без сумње, догађа у ноћи мајског славља), овде се, по први пут, износи теза да нема никаквог парадокса, јер је Шекспир, засигурно, као лето паганског календара пројектовао време измеђ мартовске равнодневице и јунске дугодневице, у чијој је средини управо ноћ радње комада, ноћ првог мајског млађака, кад су се, као и о јунској дугодневици, одржавале паганске светковине и славља; ноћ кад, такође, виле и натприродна бића вршљају.

Јасно је да превод мора бити веран и доследан оригиналу и читаоцу пренети информацију о природи ноћи у којој се радња збива. То није било која летња ноћ, како се може узети у случају наслова „Сан летње ноћи“, а још

мање ноћ „ивањска“, ноћ хришћанског празника, јер, ваистину, на хришћанске празнике виле и ини натприродњаци не вршљају! Ликови у драми нису, наравно, ни могли знати за некакав празник који би се звао „Ивањдан“. Дакле, „Средолетне ноћи сан“ – превод потпуно тачан, који прати оригинал и у редоследу и ритму речи!

Но, поставља се питање откуд недоследни, нетачни преводи у досадашњих српских преводаца? Одговор је несумњив: инерција и/или незнање (било језика оригинала, било начела превођења). Наравно, корени овога сежу дубоко – до немачких, првих преводаца Шекспира. Тако је Вилант (Christoph Martin Wieland, 1733–1813) поткрај 18. века Шекспирову комедију с паганском тематиком „христијанизовао“ као „Ein St. Johannis Nachts-Traum“, док је Шлегел (August Wilhelm Schlegel, 1767–1845), коју декаду касније, наслов скратио и осакатио на „Ein Sommernachtstraum“ – „Сан летње ноћи“. Како су српски рани преводиоци Шекспира (па и неки потоњи!) били поглавито „немечки ђаци“, тако су и преводи њени више рађени с оком на немачке узор неголи на оригинал. Отуд и „Ноћ ивањска“, као и „модификација“ придева „средолетне“. Та се „традиција“ вуче преко сто педесет година! Овим се она прекида, и Шекспировом наслову се даје пуна вредност на српском – „Средолетне ноћи сан“! У томе се, парадоксално, српски став, кроз моју маленкост, опет поклапа с немачким, јер савремени немачки преводиоци Шекспира (Хаико Постма, на пример) исправљају вилантско–шлегел–тиковске грешке, те је и на немачком наслов ове дивне комедије „дошао на своје“: „Ein Mittsommernachtstraum“ – „Средолетне ноћи сан“.